Vattenvårdsarbete i Kävlingeån - 20 år av lokal samverkan

Anna Olsson
Biolog
Höje å- och Kävlingeåns vattenråd
Tekniska förvaltningen
Lunds kommun

Kävlingeåns avrinningsområde

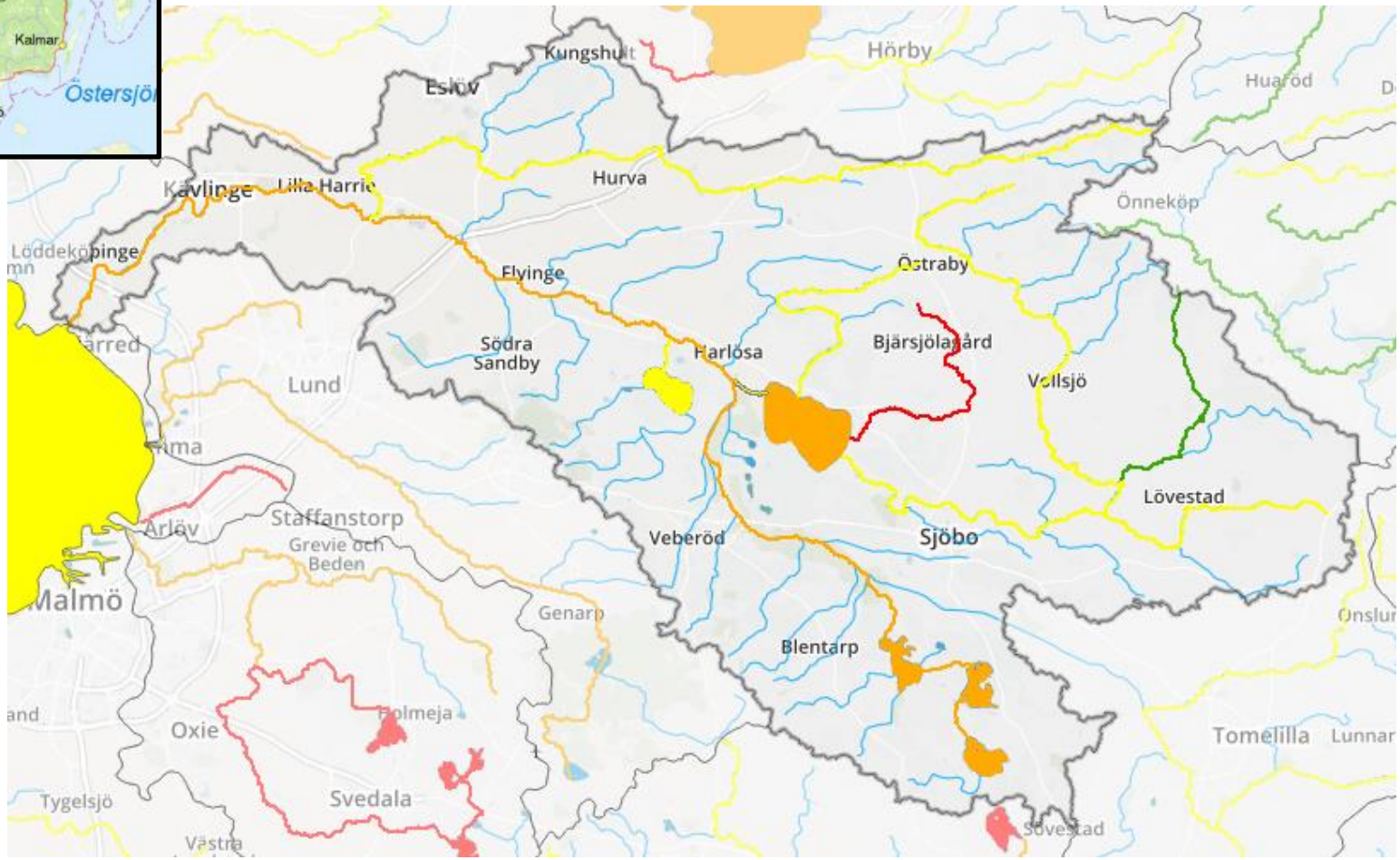

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Fakta Kävlingeån

- 1200 km^2
- 10-15 m^3/s
- Jordbruk 70 %
- Skog 15 %
- Tätort 3 %

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Historien

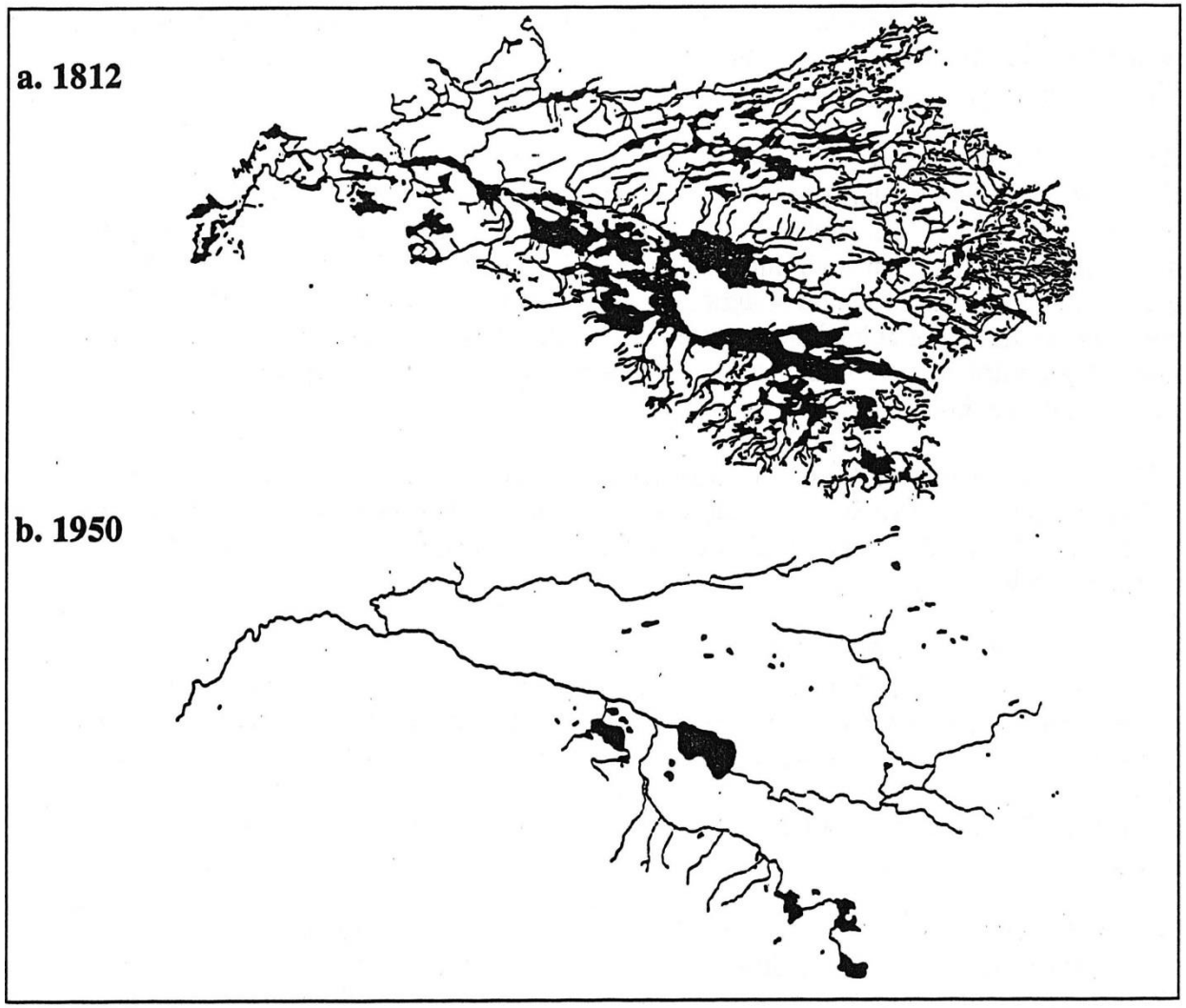

Figure 4. Wetlandarea in the drainage basin of Kävlingeån (a) 1812 whith a wetlandarea of 356 km² (29 percent of the entire drainagebasin) and (b) 1950 when only 41 km² remain (3,4 percent of the drainagebasin).(from "Utdikad civilisation" by Philip Wolf. 1956)

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Historien

Animation: Tette Alström, Ekologgruppen

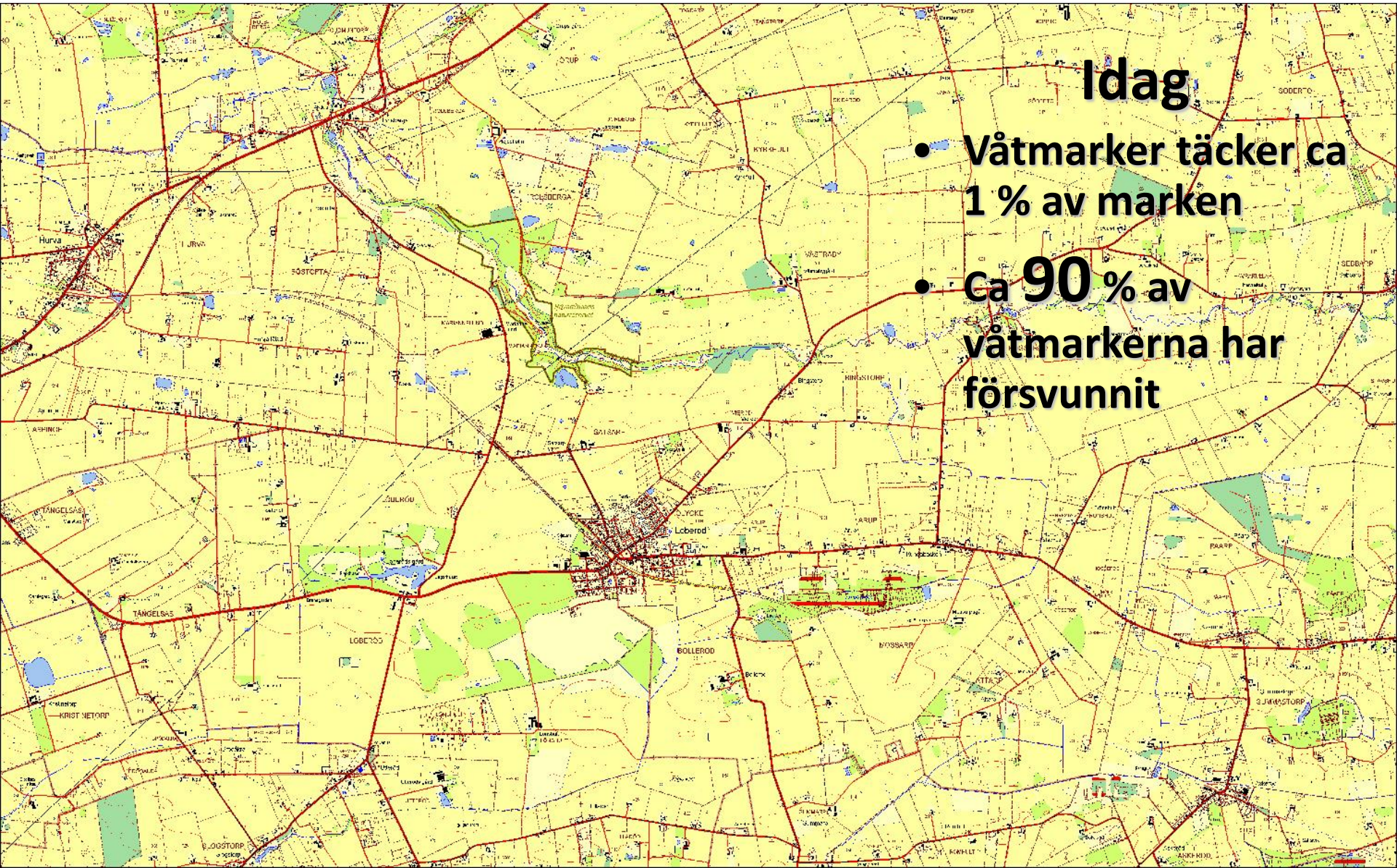

Idag

- Våtmarker täcker ca 1 % av marken
- Ca 90 % av våtmarkerna har försvunnit

Kävlingeån

- Kävlingeåns vattenvårdsförbund 1958
  - Recipientkontroll
- Kävlingeåprojektet 1995
  - Åtgärdsarbete
- Kävlingeåns vattenråd 2010
  - Vattenförvaltning

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Kävlingeån

2012

Kävlingeåns vattenråd

Vattenförvaltning
Åtgärdsarbete

Kävlingeåns vattenvårdsförbund

Recipientkontroll

2014

Kävlingeåns vattenråd

Vattenförvaltning
Åtgärdsarbete
Recipientkontroll

Komplett vattenråd!

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Miljöproblem

- Övergödning
- Fysisk påverkan
- Miljögifter
  - Missbildade fiskar
  - Brunnar med dåligt vatten

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Kävlingeåprojektet

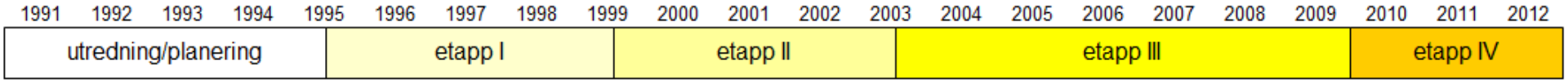

- Målsättningar:
  - Minskad övergödning
  - Ökad biologisk mångfald
  - Förbättrade möjligheter till rekreation i anslutning till vattendragen
- Åtgärder
  - Våtmarker/dammar
  - Skyddszoner
  - Rekreationsåtgärder

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Vi tar det från början…

- Höje å vattendragskommitté
  - Höje å landskapsvårdsplan
- Kävlingeåns vattenvårdsförbund
  - Vattenvårdande åtgärder för delar av Kävlingeåns avrinningsområde
- Samarbetsgrupp Eslöv-Lund

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Vi tar det från början…

- Finansiell kris
- 30 % sparbeting per år
- Intresse fanns för heltäckande plan
- Stormöten
- Medel avsattes i samtliga 9 kommuner
- Samarbetsavtal
- Extern finansiering?

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Kävlingeåprojektet – Organisation

Programberedningen för Kävlingeåprojektet
Politiskt utsedda representanter från samtliga nio medverkande kommuner

Adjungerade:
Ordförande Tjänstemannaberedningen
Projektsekreterare
Länsstyrelsen i Skåne län
Konsult (Ekologgruppen)

Tjänstemannaberedningen för Kävlingeåprojektet
Kommuntjänstemän från samtliga nio medverkande kommuner

Adjungerade:
Projektsekreterare
LRF Skåne
Naturskyddsföreningen i Skåne
Kävlingeåns- Löddeåns fiskevårdsområde
Kävlingeåns vattenvårdsförbund
Kävlingeåns vattenavledningsföretag
Institutionen för landskapsplanering, SLU
Ekologiska institutionen, Lunds universitet
Konsult (Ekologgruppen)

Kävlingeåprojektet

- Ett av de största, mest långsiktiga och lyckade vattenvårdsprojekten i Sverige
- Ca 130 miljoner kr
- Ca 370 ha våtmarker och dammar
- 0,6 km återmeandring av vattendrag
- 3 km gångstråk
- 25 km skyddszoner

Foto: Johan Hammar

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Slutnota ca 130 miljoner kronor
Vad har kostat och vem har betalat?

KOSTNADER

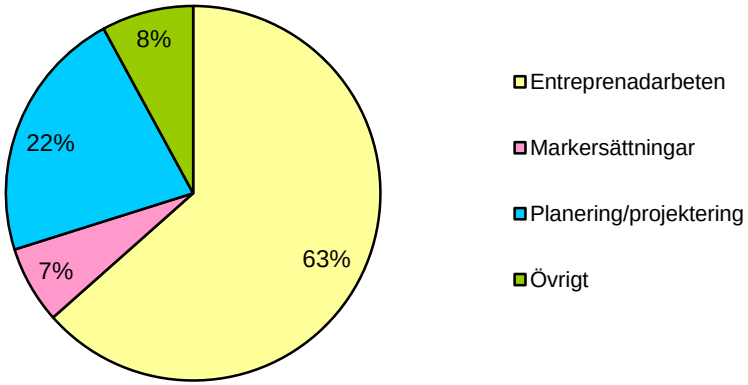

- Drygt hälften till entreprenadarbeten
- Drygt 20% till planering och projektering
- Knappt 10% till markägarna

FINANSIERING

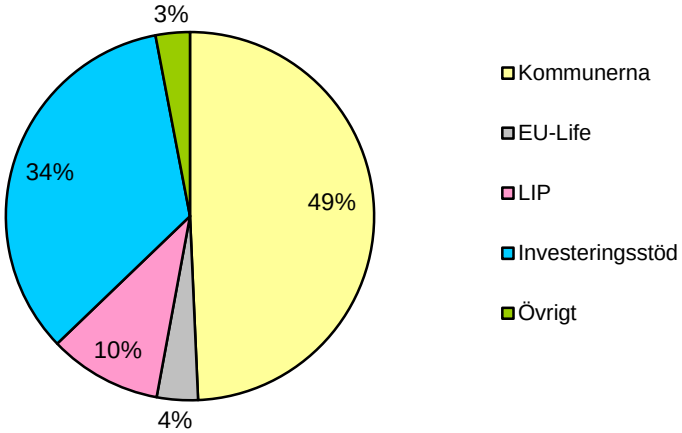

- Knappt hälften betalade kommunerna
- Ca **65 miljoner** kronor från staten och EU

Lyckat?

- Ej god status i avrinningsområdet trots en stor mängd åtgärder

- Fortfarande för höga halter av näringsämnen

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

JA!

- Vänt utvecklingen – landskapet blir blötare
- Biologisk mångfald – ökat
- Ökad rekreation

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

JA!

- Näringsretention – minskande halter

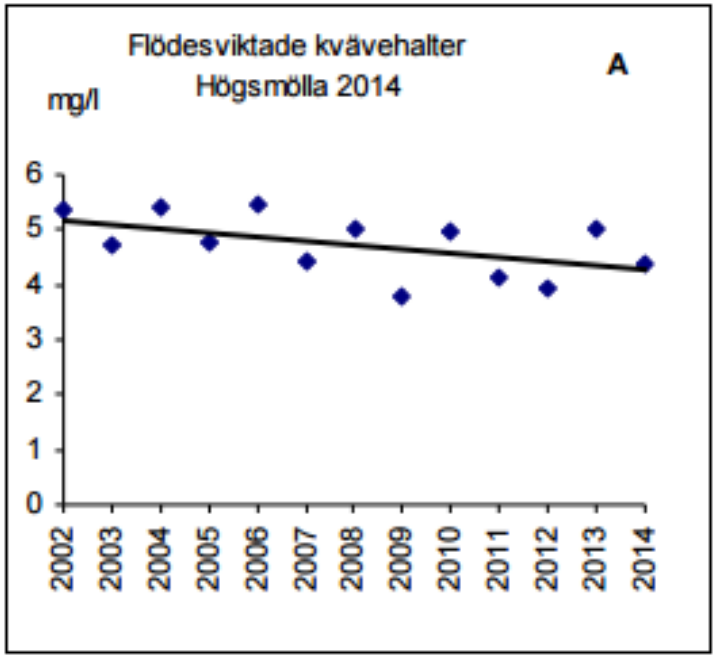

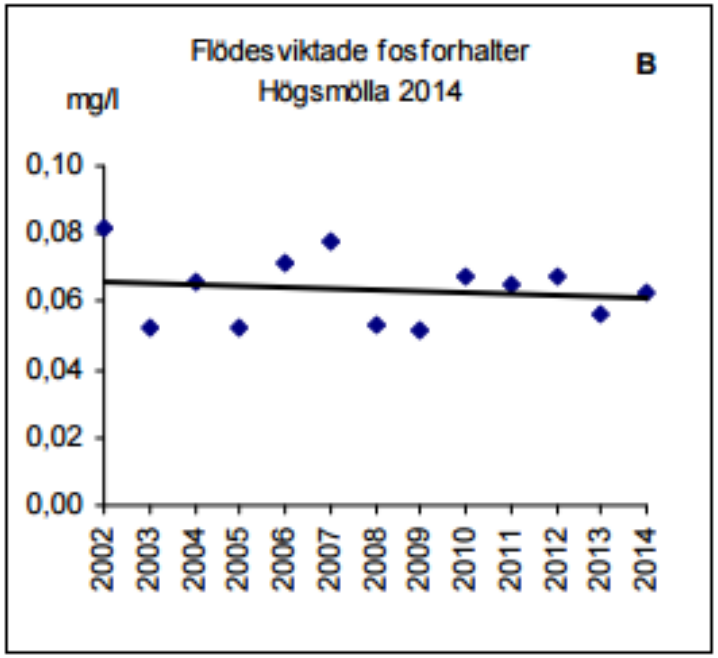

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Projektet har visat att

- Långsiktigt
- Systematiskt
- Effektivt

Går komma långt med:

- Tillgängliga medel
- (Subventionerad) frivillighet från markägare

Foto: Johan Hammar

I vattendirektivets anda långt innan vattendirektivet!

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Framgångsfaktorer

- Kommunernas engagemang
  - Stabilt och långsiktigt
  - Fast organisation
  - Finansiering
- Intresserade markägare
  - (Subventionerad) frivillighet
- Engagerad konsult
- Länsstyrelsen
- Intresseorganisationer

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Arbetet går vidare

- Kävlingeåprojektet avslutades 2011
- Vattenvårdsprogram Kävlingeån 2012
  - Etapp I 2012-2015
  - Etapp II 2016-2018
  - Etapp III 2019-2021

Foto: Johan Hammar

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Kävlingeåns vattenråd

Medlemmar i vattenrådet:

- Kommuner
- Markägare
- Industrin
- VA-organisationer
- Dikningsföretag
- Intresseorganisationer
- Privatpersoner

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Hur arbetar vi med åtgärder idag?

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Åtgärder

- Våtmarker och sedimentationsdammar
- Återmeandring av vattendrag
- Faunavårdande åtgärder i vattendrag
- Avfasning av dikeskanter
- Behovsanpassade skyddszoner
- Reglerad dränering
- Reningsfilter
- Etablering av trädridåer
- Åtgärder för flödesreglering och minskade översvämningsproblem
- Rekreationsåtgärder i anslutning till vattenmiljöer
- Åtgärder vid källan – informationsspridning

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Återskapande av översilningsområde vid Björka

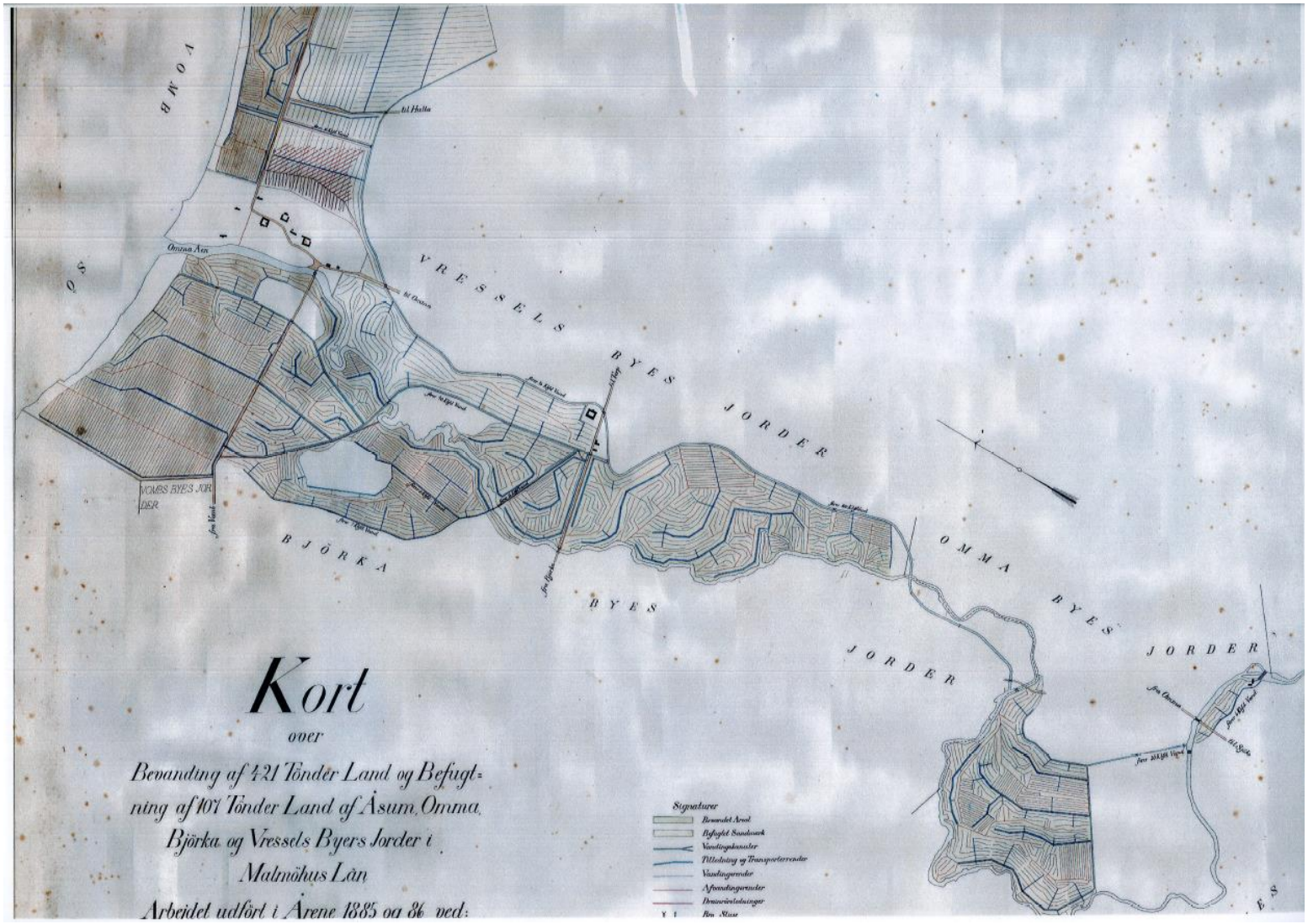

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Återskapande av översilningsområde vid Björka

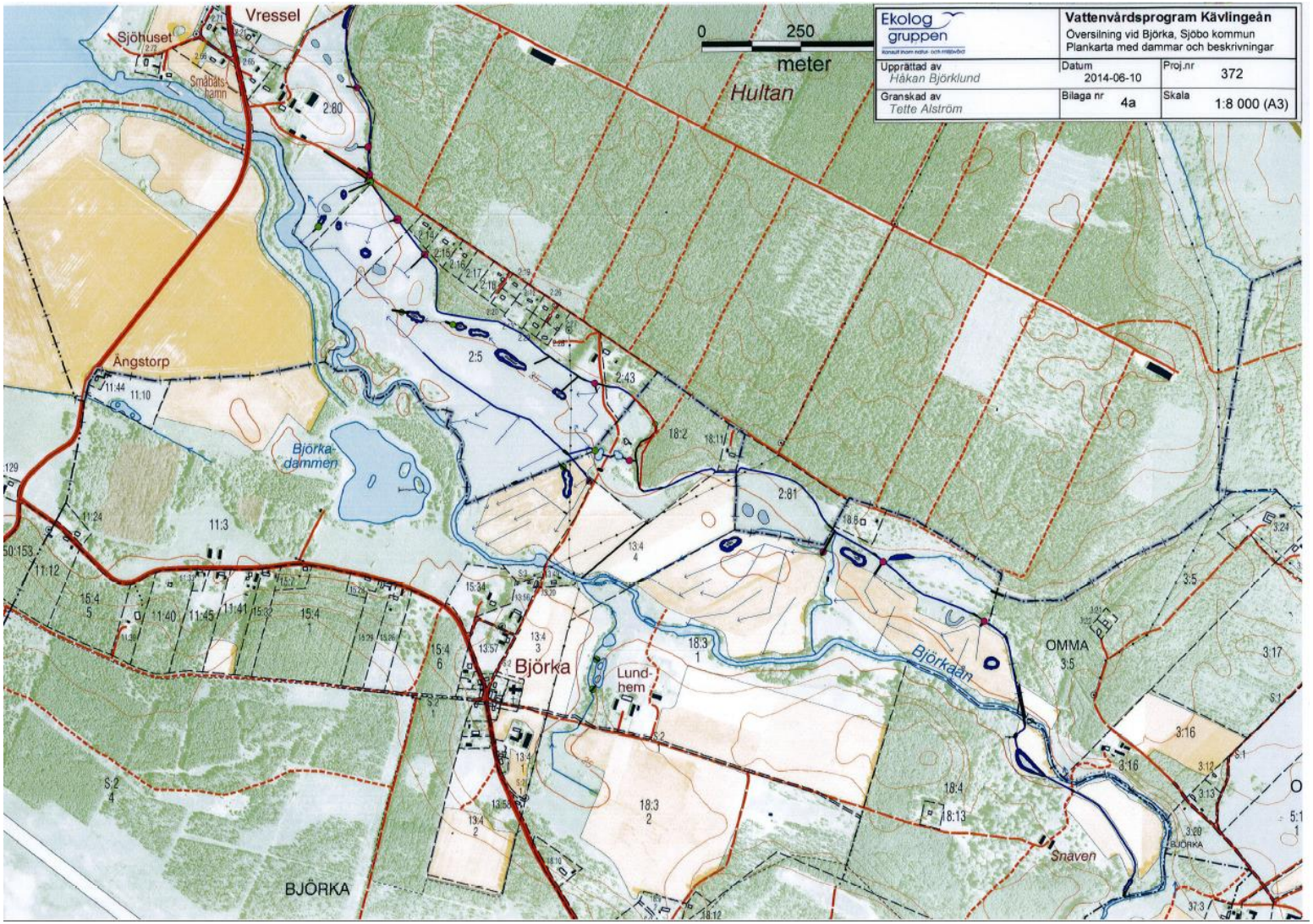

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Vattendialog Torpsbäcken

Dialogmöten med markägare

- Föreläsningar och diskussioner
- Länsstyrelsen
- Kommun
- Hushållningssällskapet
- SLU
- VA-organisationer
- m.m.

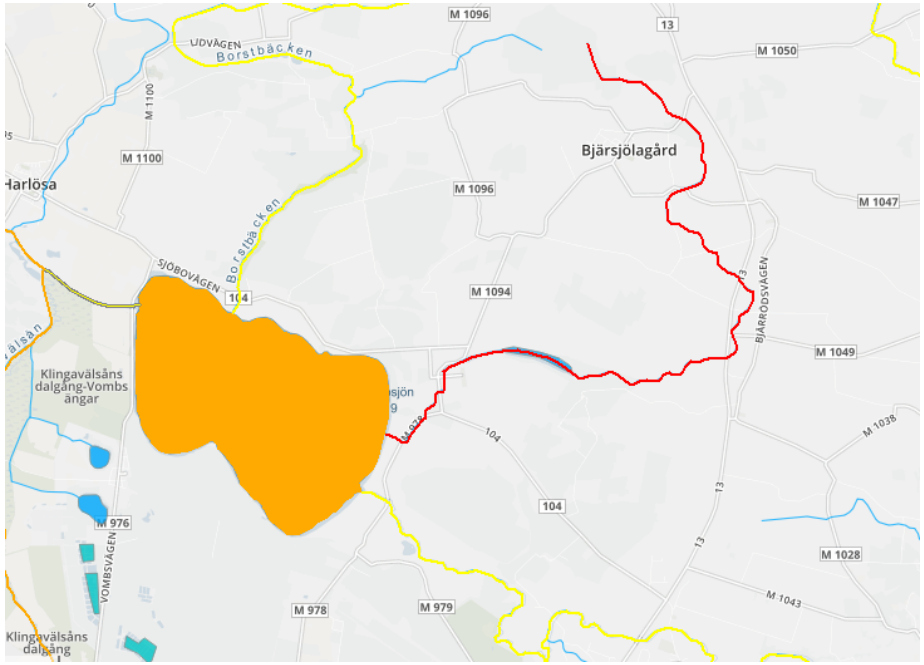

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Vattendialog Torpsbäcken

- Åtgärder i jordbrukslandskapet
  - Provtagning näringsämnen och bekämpningsmedel
  - Fosfordammar
  - Strukturkalkning
  - m.m.

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Vattendialog Torpsbäcken

Effekter

- Markägare som är positiva till åtgärder på sin mark
- En ökad medvetenhet kring miljöfrågor i lantbruket
- En ökad förståelse för lantbrukets utmaningar hos tjänstemän på kommun och i vattenrådet

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

VSPU

Vattenstrategiskt planeringsunderlag

www.kartor.lund.se/vspu

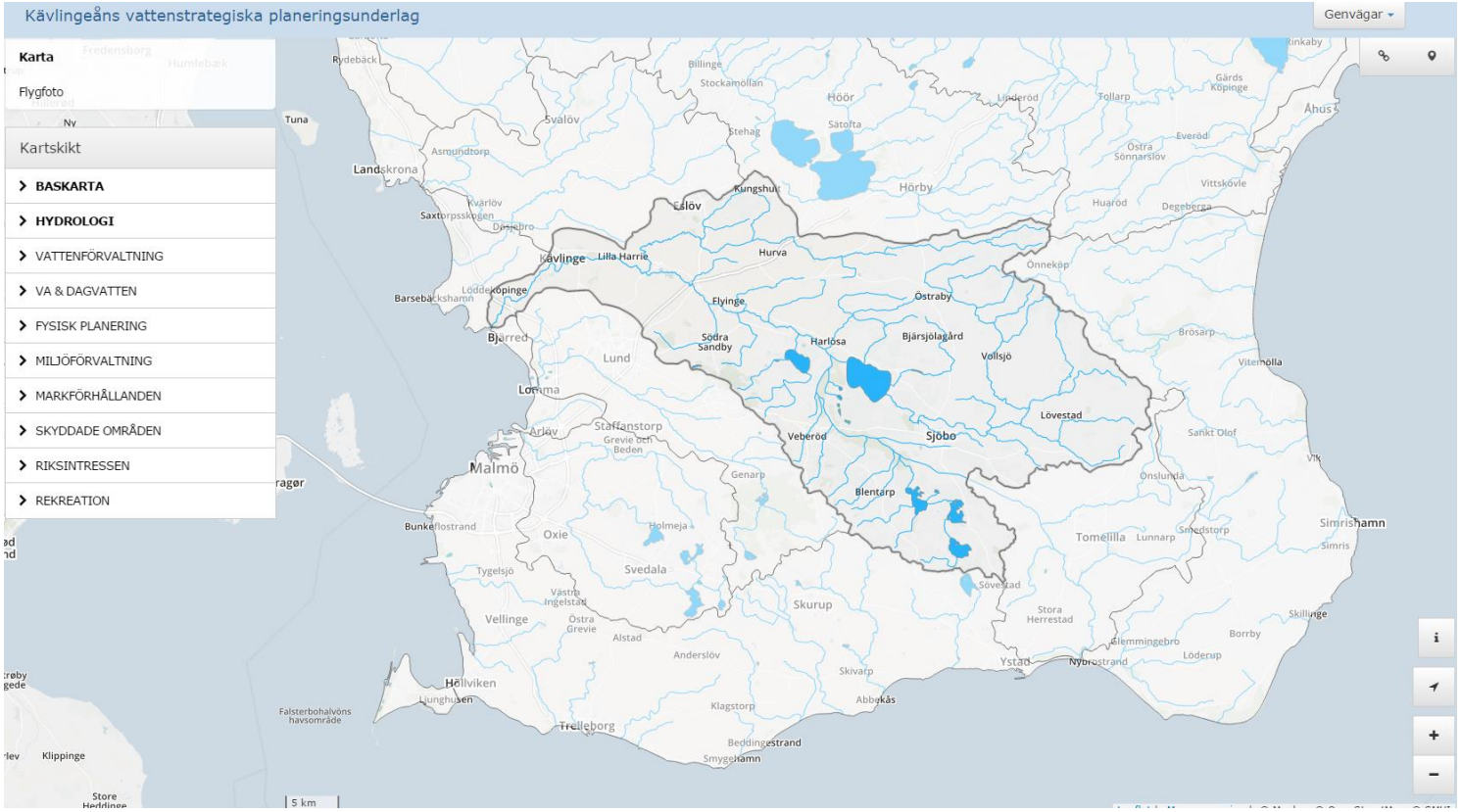

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

VSPU – exempel på användning

Översiktsplanering

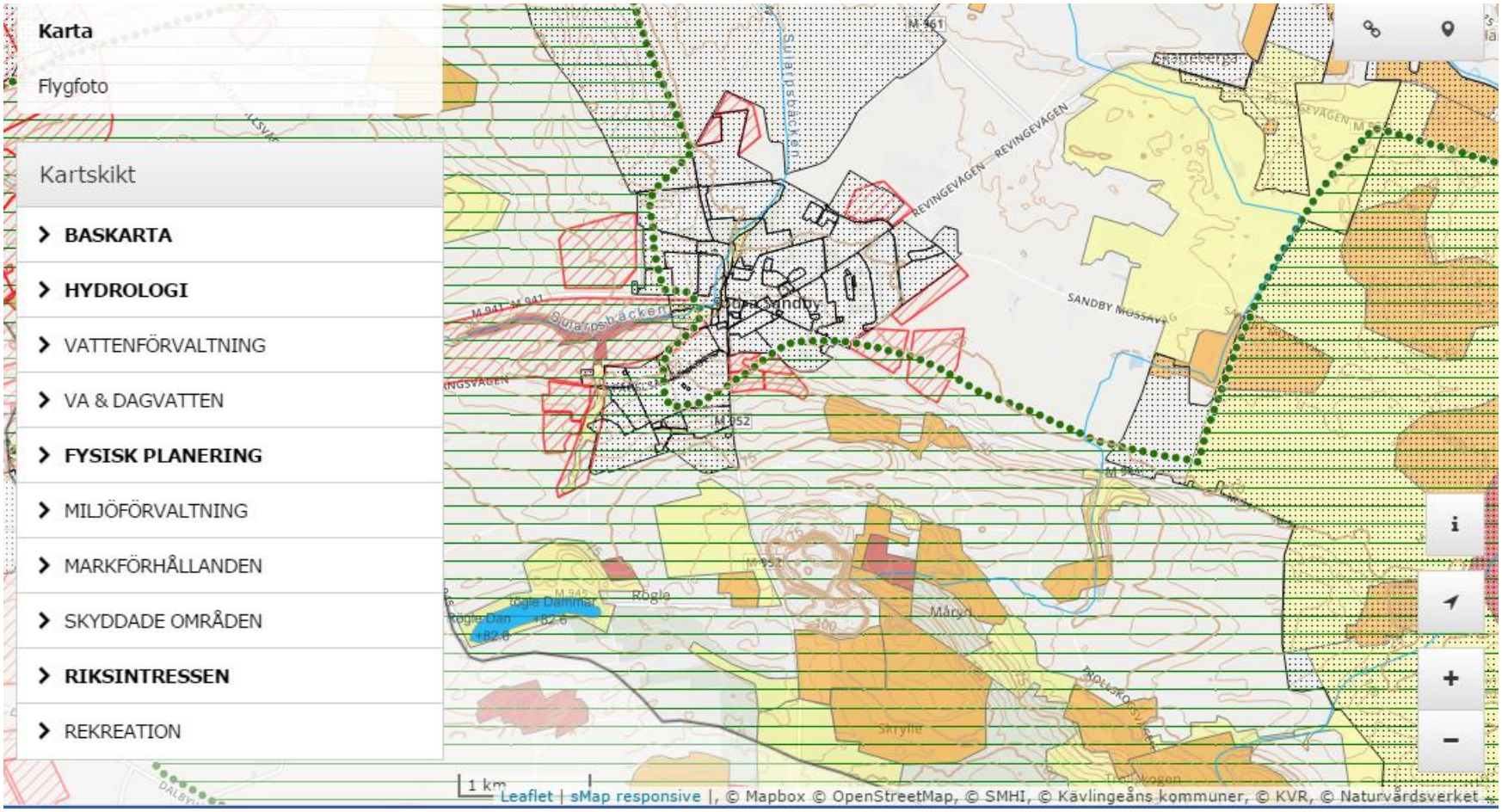

VSPU – exempel på användning

Miljöförvaltning

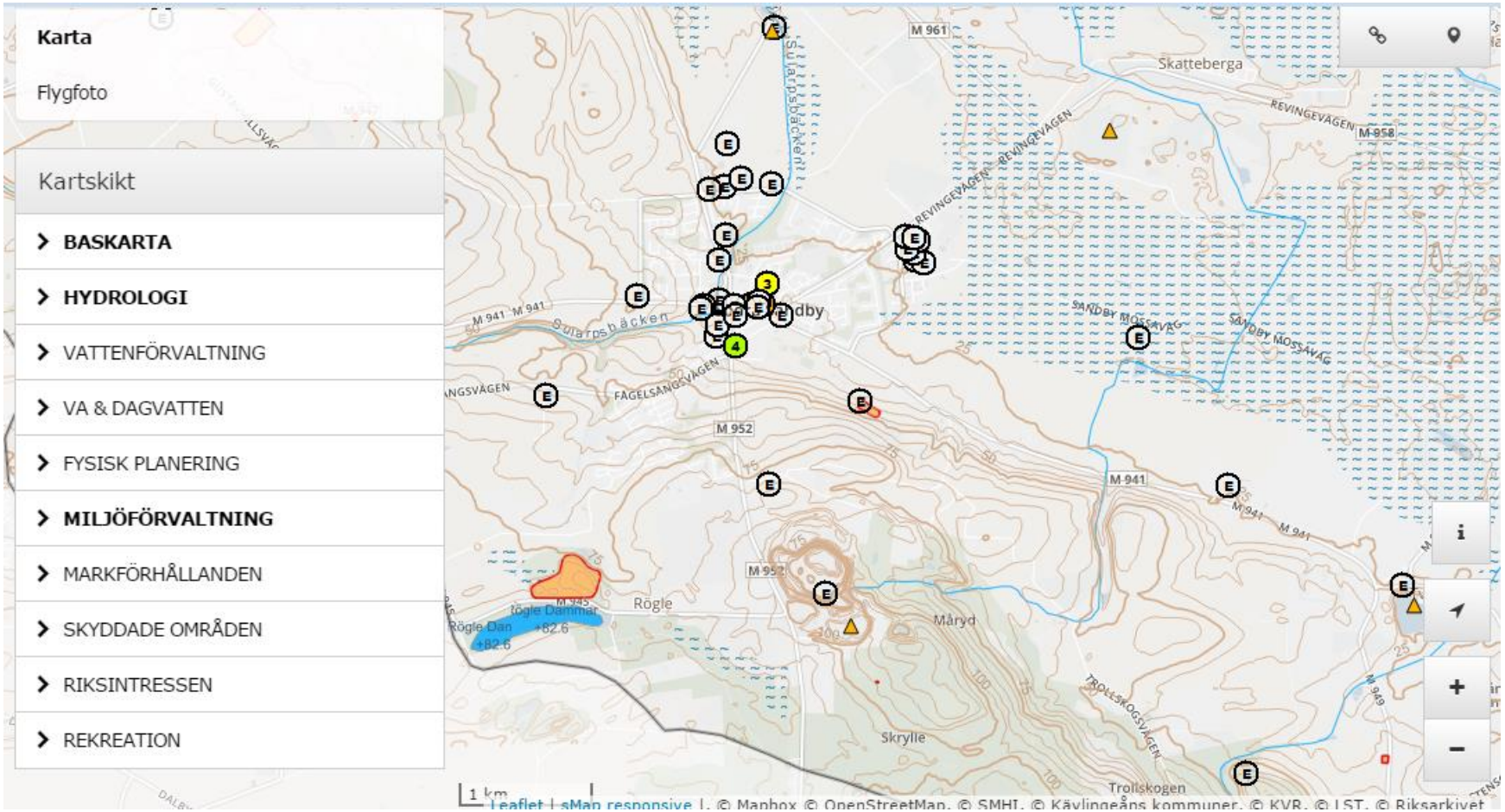

VSPU – exempel på användning

Vattenförvaltningens åtgärdsarbete

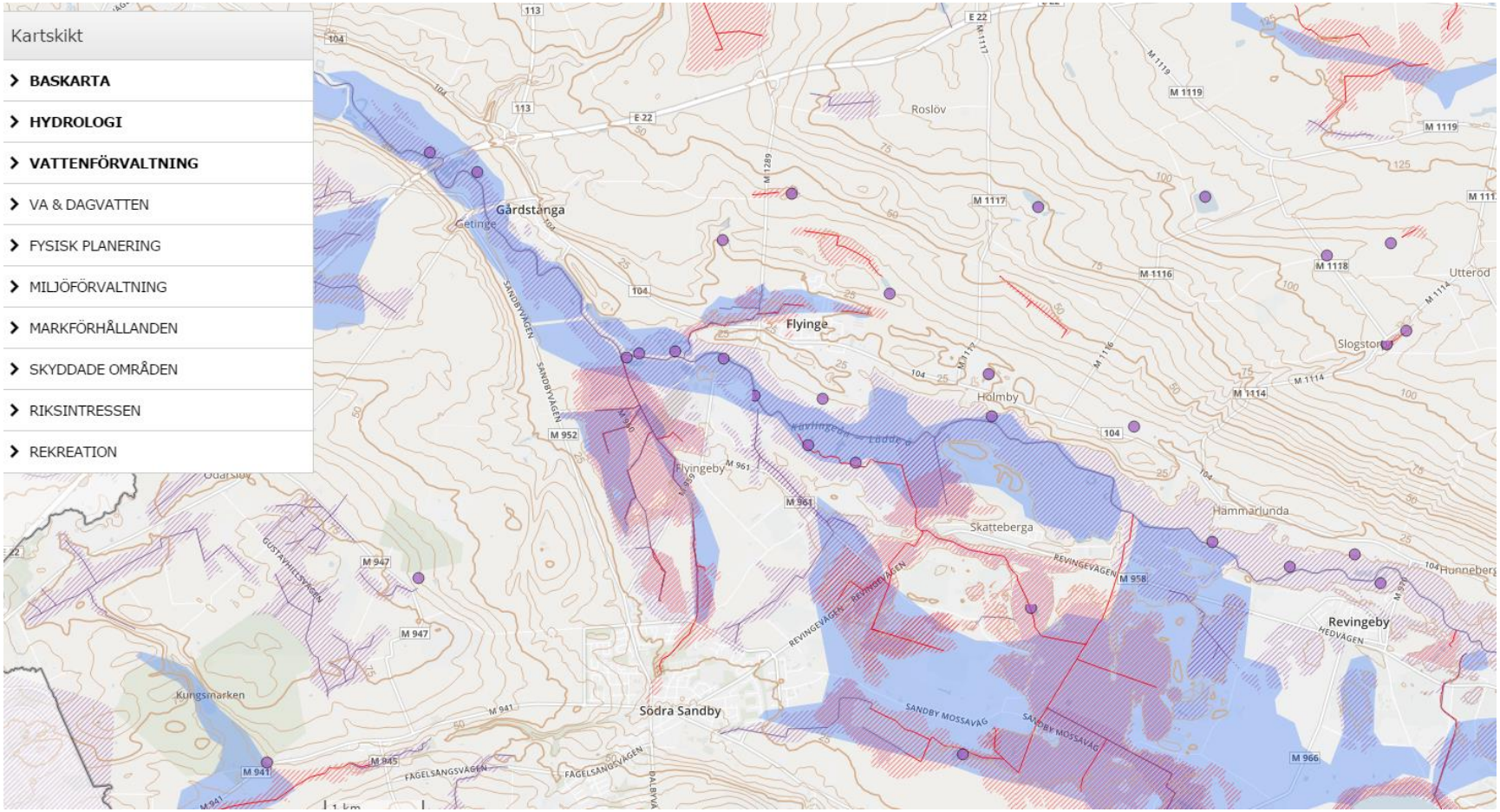

Genomförda åtgärder totalt

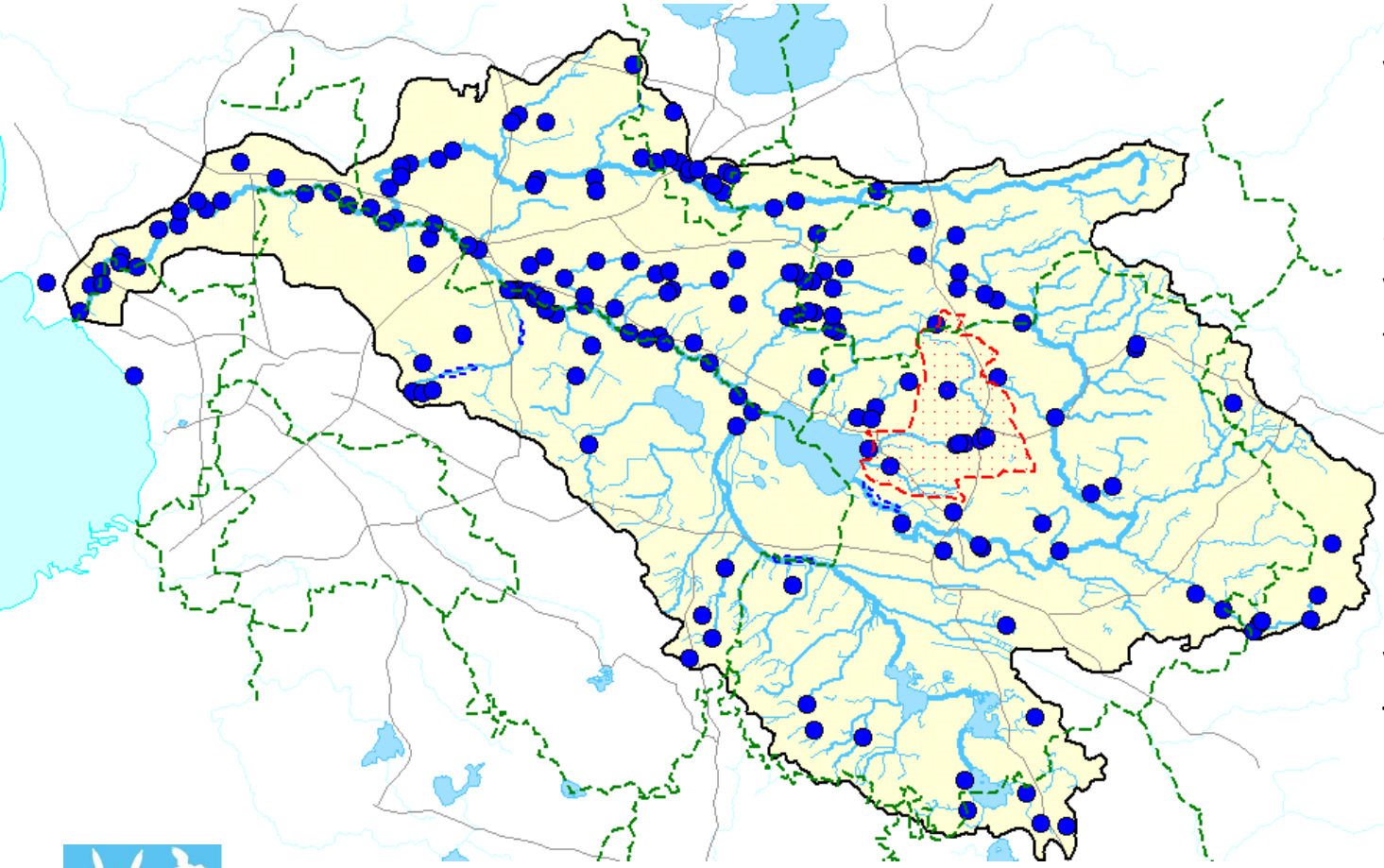

Drygt 170 st dammar/ våtmarker, ca 450 ha

Knappt 4 km återmeandring av vattendrag inkl. förberedelser för återmeandring av Klingavälsån 3 km

Rekreationsstråk

Vattendialog Torpsbäcken

Uppföljning och information

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Process

- Att börja samarbeta mellankommunalt
- Att få till löpande verksamhet
- Att acceptera att lägga pengar i en annan kommun
- Att mogna, se till bästa totalnyttan

KÄVLINGEÅNS VATTENRÅD

Lokal samverkan – slutsatser

- Organisera sig väl är minst lika viktigt som arbetet med spett och spade (grävmaskin och bandschaktare)
- Den lokala förankringen är oerhört viktig
- Nyttja den kompetens som finns
- Förankra åtgärder och projekt tidigt med berörda
- Lättare att undvika missförstånd och konflikter
- ”Topp-styrningen” minskar
- Det går att göra mycket
- Det finns pengar till åtgärder (men inte tillräckligt)

KÄVLINGEÅNS
VATTENRÅD

Tack!

Anna.Olsson2@lund.se
www.kavlingean.se
www.kavlingeaprojektet.se